

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1899

Ny följd * II årg.

Häft. 4

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET,
FÖRENINGEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE
OCH FÖRENINGEN HANDARBETETS VÄNNER

REDAKTÖR: *LOTTEN DAHLGREN*

INNEHÅLL:

LOTTEN DAHLGREN: En vinter i Upsala på 40-talet. Ur en ung flickas dagboksanteckningar. (Forts.)

M. L.—D: Fredliga rustningar. Några ord i en sjukvårdsfråga.

Litteratur: G. H.: Panu. Skildringar från kristendomens och hedendomens sista strid i Finland af *Juani Aho*.

Föreningsmeddelanden.

Från skilda håll.

K. M. LUNDBERG

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Bardisa och påbförjade **Broderier** på sidan-, kläde-, ärft- och vlyestramali, passande för **Dukar**, Förtäret, **Dattor Knuddar**, **Servetingsdukar** m. m. **Mönster** tillsträas. **Redyristioner** från handsorten ombesörjas pr omgående.

Bröderna Pålmanns Skrif & Handelsinstitut,

2 Stora Vattugatan 2 (vid Brunnskebergstorg), *Stockholm*. A. T. 189 04.
Fulständig Handelshovork, omfärdande alla merkantila äroämnen, språk, stenograf och maskinskrifning. Afskrifver, Temmanskrifver, 2 mån. kurser samt kurser i skrivskilda ämnen. **Annalmskrifver** och **upplysningskrifver** hvarje dag. **Nya elever** motfäras. **Prospekt gratis** på begäran. **Skrifstinnet** förtgår oförändrat. **Söndagsläkt. 9—11 f. m.**

Svecia Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag. Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet. **Kvinnliga agenter och inspektörer antagas.**

Kontor: Regeringsgatan 3.

SVECIA

VECIA

Största lager af
Duktyger,
Lakans- och Örngåttslärfter,
Handdukar, Hollands, Madapolam,
Piqué, Broderier & Spetsar.

Specialité: **Damutstyslar,**
hvilka förfärdigas å egen Syatelier och levereras fullt färdiga, märkta
och tvättade.

Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

K. M. LUNDBERG,
Stureplan.

Spetsar, Tyll

Chiffon &

Siden

HERM MEETHS
26 Regeringsgatan 26.

Rysch

Fjäderboas

Jabots & Roselber.

Läderplastik.

Alla slags verktyg för läderplastik säljas billigast hos

PER FROM, Stockholm,

26 Mästersamuelsgatan 26.

OBS! Saxar knifvar och skridskor slipas.

Väfgarner

af ylle och bomull, Linnegarn af Almedahls till fabrikspris, Kostymgarn,
Mattvarp, Crémefärgadt Fiskegarn till Gardiner; Fiskredskapsgarn, Väfske-
dar m. m., allt till lägsta priser

AXEL HINDERSONS Garnbod,
Hötorget 13. Stockholm.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

☛ Allt arbete utföres noggrant och af bästa material. ☛

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETTERSSON,
52 Drottninggatan 52.

Sjuksköterskor

med goda betyg öfver genomgångna lärokurser och utöfvad
praktisk verksamhet finnas anmälda å Fredrika-Bremer-För-
bundets Byrå, 54 Drottninggatan, 1 tr. — Allm. Tel. 48 16.
Riks Tel. 27 62.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning *(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),*

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Fredrika-Bremer-Förbundets **Jurist**

lämnar åt kvinnor råd och upplysningar i juridiska och ekonomiska angelägenheter.

Träffas å förbundets byrå

54 Drottninggatan, 1 tr.

Onsdagar kl. 1/2 11—11 f. m.

Fredrika-Bremer-Förbundets

Byrå

54 Drottninggatan, kl. 11—4.

Råd lämnas i juridiska, ekonomiska och hygieniska frågor.

Upplýsningar lämnas angående *läroanstalter* och *arbetsområden* tillgängliga för kvinnor.

Anmälningar mottagas till inträde i förbundets *sjukkassa*.

Äfven personer som icke äro medlemmar af förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Byrån mottager anmälningar af *nya medlemmar*.

Byrån mottager prenumeration å *tidskriften Dagny*.

En vinter i Upsala på 40-talet.

Ur en ung flickas dagboksanteckningar.

(Forts. fr. häft. 3.)

Att de litterära sällskapsnöjena skulle spela en hufvudroll i den tidens upsaliensiska societetslif faller af sig själf. Den intelligenta och lärda öfverstinnan Malla Silfverstolpe, Fredrika Bremers väninna, som introducerat både hennes »Teckningar ur hvardagslifvet» och henne själf i den vittra Upsala-kretsen, var den initiativtagande då det gällde ordnandet af de litterära samkvämen. Fru Silfverstolpes bekanta »fredagsläsningar», som alltid nämnas i samband med 30—40-talens Upsala-krönika, florerade äfven denna vinter. Dessa läsningar hade »fredagen» till sin reglementerade dag, hvilket dock ej hindrade att »fredag» kunde vara på »lördag» eller någon annan af veckans dagar, allt efter omständigheterna. Läsecirkeln alternerade hos fru Silfverstolpe, Geijers, Atterboms, prof. Schröders*), landshöfding Kræmers och fru Ehrenborg. Den senare var »en vitter och gudelig fru», intim vän till Geijers, där hon bland ungdomen gemenligen gick under namnet »den stora andeskåderskan», med anspelning på hennes svedenborgska sympatier. Fru Ehrenborgs dotter Betty, sedermera friherrinnan Posse, gjorde sig redan då mycket bemärkt för sin framstående poetiska begåfning, och Geijer, som var mycket intresserad af Bettys vackra talang, brukade kalla henne »ett litet vidunder att skrifva vers».

Till läs-kotteriet hörde äfven en annan poetissa, Thekla Knös. »De små Knösarna», Thekla och hennes mor, voro stora favoriter inom professorsfamiljerna och varmt omhuldade, hvilket de också tycktes ha behof af. »De bo så poetiskt, de små människorna»,

*) Erik August Schröder, professor i filosofi, gift med Hedvig Christina Stålhammar. Ej att förblanda med »Lilla Schröder», universitetsbibliotekarien, som var ogift.

heter det om dem. »Deras rum äro fulla af blommor, böcker, taflor och småsaker. Poesi doftar en till mötes, bara man öppnar dörren till deras hem. Stort annat än poesi och musik förstå de sig icke heller på, och Gud vete hur det skulle gå med deras kroppsliga existens, om icke de visste förvärfva sig så många vänner, som omhuldade och hjälpte dem.»

Bland läsecirkelns medlemmar nämnes dessutom »lilla gumman Wrangel», halfsyster till fru Silfverstolpe, en af de litterärt intresserade fruarna, som hjälpte till »att skämma bort Josephson», och som alltid »med entusiasm hördes tala om musik, poesi och litteratur», och hennes älskvärda, behagliga döttrar, Amelie och Ava, den sistnämnda, jämte Agnes Geijer, koteriets mest musikaliska unga dam. Därtill kom en skara löshästar: Böttiger, Josephson, Wennerberg, Adlercreutz m. fl., m. fl. Dagboken lämnar ifråga om läsaftnarnas deltagare och innehåll ganska noggranna beskrifningar. Se här några af dem.

»Den dagen» — den 20 januari — »börjades *läsningarna* hos Silfverstolpes. Vi voro en väldig skara åhörare församlade, 20 personer helt säkert. Fruarna sutto vid stora divansbordet, flickorna med sina arbeten vid småbord och herrarna bakom dem vid särskilda bord, där man framlagt papper, pennor och saxar samt sidenlappar att repa, ifall det skulle roa dem att taga sig något för. Lilla gumman Wrangel föreläste en dansk novell af Ingemann, som hette »Kunnuk og Naja», där händelsen tilldrar sig på Grönland. Jag fann rätt mycket nöje i att höra om detta egendomliga folk, hvarom man vet så litet, och följde uppmärksamt med hvad som lästes, men alla voro icke lika beskedliga. Ibland flickorna förmärktes stor fallenhet för löje, i synnerhet då »lilla gumman» med den henne egna emfasen och expressionen läste omkvädet på de grönländska sångerna: »na-a na-a na-a!» Lille Adlercreutz, som satt bredvid mig, hade inte lätt att hålla sig tyst och stilla. Ögonen spelade omkring honom, och hade han blott haft en granne, som gått honom till mötes, så hade det varit förbi med hans kontenans. Somliga stretade förtvifadt med John Blund. Moster (fru Geijer), påstod att hon såg ej mindre än fem af sällskapet som en stund låtit sig besegra af nämnde John».

Af denna beskrifning förefaller det som om den estetiska behållningen af läsaftonen ej varit särdeles stor. »Kunnuk og Naja» slutades följande fredag: de älskande blefvo »lyckligt sammanvigda» och drogo hän till »sin lune hytte, hvor maanen skinnede

ind genom tarmeruderne». Att fru Silfverstolpe var föreläserska — »och hon läser superbt» — bidrog att göra lektyren intressantare. De aftnar då man får njuta af Atterboms vackra föredrag af sina egna skrifter eller af Runeberg, äro dock, som redan anmärkts, de innehållsrikaste. Don Carlos af Schiller, som lästes med fördelade roller och upptog ett par aftnar, väcker äfven mycket intresse, och då omtalas hvarken någon skrattlust bland ungdomen eller påhälsning af John Blund bland de äldre. En annan gång synes dock stämningen ej varit den allra högtidligaste. »Fredagen» var den aftonen hos fru Ehrenborg.

»Länge pratades innan läsning blef af» — heter det i dagboken — »Många böcker voro på förslag, slutligen stannade man vid valet af »Martyren» af *Albano*.*) »Lilla gumman» föreläste med sin vanliga preciösa och distinkta ton. Ingen människa hörde på mer än fru Silfverstolpe och Atterbom. Bland ungdomen rådde en osläcklig skrattlust. Adlercreutz pratade kontinuerligt med Thekla Knös, oakadt han erhöll flera »varningsgrader» af fruarna. Ava och Agnes skrefvo biljetter till hvarandra. »Grannarna i skärgården» (öknamn på v. Feilitzen, författare till boken med samma namn) satt bakom oss och skref rebus, Josephson skref bouts-rimés, magister Tham**) nystade garn. Jag förhöll mig passiv, men deltog med upplifvade lifsändar i munterheten omkring mig. Endast några detacherade meningar förnam jag af »Martyren». Jag satt bara och väntade på en kris då läsningen måste upphöra.

»Den inträffade slutligen, då vid uttrycket: »en skön aderton-årig mänsklighet» hela församlingen brast i skratt, så att »lilla gumman» tappade tråden och aldrig hittade den mera. Man kunde riktigt säga att »Martyren» blef uthvisslad i Upsala litterära koteri. Morbror Erik Gustaf hade redan i början ordentligt slagit sig till ro i ett soffhörn, där fru Knös bäddade med kuddar under hans hufvud. Endast Atterbom, den beskedliga människan, fällde plikt-skyldigast ett och annat mildt omdöme och bad för all del att det sätt, hvarpå Albano blifvit emottagen i Upsala, icke måtte transpirera i vidare kretsar».

Följande beskrifning på den mest omväxlande af läsaftnarna illustrerar tidens estetiska smak och hur den kunde ta sig uttryck i såväl ord som bild. Man hade börjat att läsa Maria Stuart af

*) C. A. Adlersparre.

**) Docent, sedermera lektor vid Karlberg.

Schiller med delade roller. Då uppstår hos någon idén att i levande taflor framställa scener ur skådespelet. Wennerberg och fru Knös voro de egentligen styrande, och föreställningen skulle äga rum på professor Schröders »fredag» och vara en surpris för de flesta. Jag lånar åter dagbokens ord:

»Vi fruntimmer voro det vanliga fredagssällskapet, men af herrar var det nästan en ny uppsättning: Sundberg, Nybom, Rabe, *) Beckman m. fl. Man läste ett par akter af *Maria Stuart* med delade roller. Det var många som läste bra. Nybom läste Leicester i början, emedan Wennerberg, som annars hade den rollen, var selsatt med tabläerna. Just som man i läsningen hunnit dit, där Maria och Elisabeth efter mötet i parken skiljas mer oförsonliga än någonsin, anmodades sällskapet att stiga ut i salen. Alla ljus släcktes med detsamma, och dörrarna slogos upp till det rum, där tabläerna voro arrangerade.

»De voro mycket lyckade. Man hade först framför sig den scen man nyss läst. Elisabeth stod i kunglig prakt med en hotande åtbörd mot Maria, som å sin sida öfvergifvit sin bönfällande ställning och i känsla af sin oförrätt stolt och vred vänder sig från sin kungliga syster. Bakom står Leicester med ett uppmärksamt och tvekande uttryck, åskådande utgången af det möte han tillställt. I bakgrunden synes Shrewsburys stränga gestalt. Fru Schröder såsom Elisabeth var vacker och alldeles magnifik. En lämpligare för denna roll kunde man ej tänka sig. Agnes var en söt och älsklig Maria. Likaså passade Wennerberg förträffligt till Leicester. Med sminkade kinder och sitt långa hår i lockar var han utomordentligt vacker. Kostymerna togo sig ståtligt ut och dekorationerna, som skulle föreställa en park, ganska illusoriska.

»Det blef ett sorl af förtjusning, ett ropande på »charmant», som aldrig ville taga slut. — Man fortsatte sedan läsningen en stund, äfven efter supén, och sedan man slutat *Maria Stuart* fick man se ännu en tafla. Det var Marias sista bikt, då hon på knä mottager välsignelsen. Agnes såg ännu bättre ut i den taflan. Herr Odelstjerna **) var patern med långt skägg och tonsur, alldeles såsom han synes på taflan till Schillers verk».

Läsning af skönlitteratur äfven utom läsaftnarna upptog för öfrigt en stor del af de Geijerska fruntimmrens tid; de flesta hemaftnar, då visiterna ej voro alltför talrika, förekom högtläsning af

*) Dåvarande docenten, sedermera rektor G. R. Rabe.

**) Gustaf Odelstjerna, sedermera vice härads höfding, godsägare.

ett eller annat slag. Oftast tjänstgjorde någon af de unga magistrar, som hörde till det intimare umgänget, som föreläsare. Dickens, Bulwer och Cooper voro då på modet och studerades och kommenterades flitigt. Till älsklingslektyren hörde de stora skalderna Byron och Thomas Moore, äfven Goethe lästes och beundrades mycket. Af svenska författare nämnes Arwidsson, hvars »Svenska fornsånger» väcka mycket löje, äfven »bitar» af De Geer föreläsas, men först och sist Almquist, som man förargar sig öfver, kritiserar och slår ihjäl obarmhärtigt, men som det oaktadt slukas med ifver och intresse. »Palatset» är man tämligen nådig mot, men »Tre fruar i Småland», som läses i sin helhet, väcker auditoriets högsta ogillande. Något mer platt och tråkigt tycker man sig aldrig ha läst, idel orimligheter och osmakliga bizarrerier. De »almquistska uttrycken», exempelvis »ett ousägligt stenfat», »ett mildt frenologiskt leende», o. s. v., ondgör man sig i synnerhet öfver. »När man läser många tillsammans har man dock den resursen att skratta åt eländet» — en resurs som den glada ungdomen med förkärlek tyckes anlitat.

*
* *
*

Jag har hittills uppehållit mig med den litterära sidan af Upsalalifvet, såsom den för tiden mest typiska, men där förekom äfven otaliga bjudningar, supéer och tillställningar utan särskildt estetiskt syfte. Än var det té hos Ehrenborgs, än en större mottagning hos Ehrenheims, bjudning hos fru Silfverstolpe, supé hos Lagerbrings*), — för la crème de la crème — supé med dans hos Geijers eller »grand café» därsammastädes, för att nu ej tala om de traditionella mottagningarna på slottet, där i ett enda stort notvarp, vissa gånger i månaden, sammanfördes Upsala-societetens många skilda element. Fruarna tyckas dock alltid med mycken ifver ha vinnlagt sig om att få in något »anderikt» stoff i aftenunderhållningen. Ungdomen sättes att leka lekar, skriva frågor och svar, göra bouts-rimés eller uppföra »charades en action» o. s. v. Ibland förefaller det dock något »bemödadt», i synnerhet å de unga herrarnes sida, och det förmärktes en viss lättnad bland de yngre, när de någon gång undgingo snillelekarna,

Om ett sådant samkväm utan de obligatoriska, något forcerade sällskapsnöjena berättar dagboken utförligare. Kotteriets samtliga damer hade mottagit en invitation på vers från fru Ehrenborg med anled-

*) Den från tilldragelserna 1809 bekante generallöjtnanten frih. G. O. Lagerbring.

ning af en viss »krukgrötkoknings»ceremoni, som skulle äga rum i hennes hem. »Kl. 6 infann man sig för att åse den märkvärdiga »grötprocessen», som försiggick i salongskakelugnen, omkring hvilken hela sällskapet stod samladt. — Men man sysselsatte sig icke med gröten hela kvällen. Senare infann sig herrarna, flickorna sutto flitigt och arbetade under det att herrarna småpratade bakom, det var vida trefligare än vanligt, ty man lämnades i ro för skrifningarna och snillelekarna. — Efter maten sjöngs en trio för mansröster och Ava sjöng några af Josephsons sånger.

»Sedan sången slutat uppstod af en händelse en allmän tystnad. Hvar och en satt i sina egna tankar rörande sången, sångerskan och komponisten. Morbror Erik Gustaf var den förste som bröt tystnaden genom att undra hvad alla tänkte på, och han väckte förslag att hvar och en i tur och ordning skulle säga det. Ingen ville just uppenbara sina tankar. Atterbom påstod, att han tänkte på ingenting, hvilket föranledde värdinnan att med en artig tournure anmärka, att, stora tänkare pläga ofta tänka just på *ingenting*.

»Samtalet kom åter i gång, och det pratades lifligt och muntert. Plötsligt frågar värdinnan, om det icke brukades i Upsala-societeten att sjunga psalmer. Sällskapet såg litet förbluffadt ut och några rätt kostliga miner förmärktes. Fruen i huset lät sig emellertid ej bekomma och afskräcktes ej af det negativa svaret. Hon tog fram koralboken, och Böttiger, Josephson, Wranglarna ställde sig att sjunga en af de härligaste melodierna. Onekligen var det mycket vackert, men att fru E. lyckas införa detta bruk i Upsala tviflar jag på, ty att framkalla riktig andakt och gudeliga känslor genom att ta fram psalmböcker har sig litet svårt i en sällskapskrets så blandad och brokig som denna».

Mottagningarna på slottet förbigås naturligtvis ej. Så beskrives nyårsmottagningen, »då man tages mot i ett stort, magnifikt, väl upplyst rum, nästan fullproppadt med folk. Människor strömmade oupphörligt till och ifrån, en ständig växling af fysionomier, ett sorl och en röra, ett nyårsönskande förutan all ända». En af de ordinarie »stora mottagningarna» tecknas sålunda:

»På slottet var en ryslig mängd af folk. Kræmers äro som värdfolk högst aimabla och hos dem tillgår muntert, gentilt och ogeneradt. Landshöfdingen själf anför nöjena, uppmuntrar till dansen och är den gladaste af de glada. Därför har man alltid roligt på slottet. Äfven jag fick erfara detta. Vi dansade efter piano i en stor fyrkantig sal. Det var god råd på herrar så att alla da-

merna fingo dansa, och landshöfdingen själf hade ingen ro förrän han såg alla på golvet. De kavaljerer, som icke bruka dansa, voro verkligen illa ute. Vi dansade galoppad, polonäs, kotiljong, två valser och en française. — Ava W. sjöng litet och det klingade härligt i det höga präktiga rummet. — Supén bestod af kall mat, som kringbars på brickor: smörgåsar med allahanda saker på, mjölk, något slags köttpastej, crème och bakelse. Därefter dansade vi ännu en vals och sedan skedde uppbrott. När vi voro hemkomna slog kl. 10; det var förvånansvärdt huru vi på de få timmarna kunnat hinna med så mycket».

Af en annan mottagning lämnas följande beskrifning: »På slottet var mycket folk. Det stod kolsvart med studenter vid dörren. I början såg det ut att bli trögt. Alla fruar sutto kring det stora divansbordet och alla flickor med sina arbeten vid ett rundt bord i ett hörn af det stora rummet. Herrarna stodo i fjärran, utom någon enda som hade courage att klifva fram och merendels fattade posto bakom fröken Kræmers stol. Jag hade fått en olycklig plats längst in i hörnet mellan ett par fröknar, som jag aldrig sett. Konversationen var ganska andefattig. Man tittade på hvarandras arbeten och sysaker, yttrade sitt välbehag däröfver, talade om Ole Bull etc. Ändtligen blef det en diversion, när landshöfdingen med den honom egna skrällande rösten förkunnade, att man ärnade uppföra ett par »charades en action».

»Först uppträdde några herrar och spelade öfver ett ord, som man lätt gissade var »spar-ris». Adlercreutz åt sparris med mycken gentillesse och talang. — Sedan blef åter en charad, där Richard Ehrenborg*) hade hufvudrollen, utklädd såsom fruntimmer med en trulsunge på armen, en rätt obehaglig syn. Jag tog genast lorgnetten från ögat för att slippa se. Man gissade att denna stafvelse betydde *mor* eller *barn*. Ett sällskap herrar inträdde därpå, som drack och rumlade och tycktes dricka brorskål. Vi antogo att det hela skulle vara »mor-bror». Men nej, ordet var »Di-drik». Jag blef högst förbluffad huru det kunde väljas ett sådant ord i en så fin societet. Landshöfdingen själf var påhittaren.» (Forts.)

Lotten Dahlgren.

*) Son till den här ofta omtalade fru Ehrenborg; sedan fil. dr, godsägare, riksdagsman.

Fredliga rustningar.

Några ord i en sjukvårdsfråga.

Fredens bibehållande är i dessa dagar det mål, för vars ernående såväl statsmakter som enskilda sätta stora krafter i rörelse, hvilka taga sig uttryck antingen i krigsrustningar med sitt följe af kanoner och pansarbåtar, idéer hyllade af dem, som se fredens möjlighet endast i skyddet af ett starkt försvar — eller i form af fredliga rustningar med kongresser, manifestor och möten, satta i gång af dem som vilja värna freden genom skapandet af en stark opinion. Härom är nu intet annat än godt att säga så till vida, som dessa till stor del frivilliga sammanslutningar, riktade mot en eventuel yttre fiende, väcka och stärka fosterlandskärleken och intresset för allmänna angelägenheter samt skärpa uppfattningen af individens betydelse i förhållande till det allmänna, framhållande såväl dess del i ansvaret som dess möjlighet till inflytande.

Lämnande politiken åsido, vilja vi här nu endast sysselsätta oss med de fredliga och oomtvistadt nyttiga rustningar, som sedan några år pågått i olika delar af landet i syfte att möta den lömske och förödande fiende till vårt folk, som heter sjukdom. Med glädje ha vi sett, hurusom nödvändigheten af att genom anställandet af *skolade distriktsjuksköterskor* bispringa de många sjuka i de aflägsna landsbygderna alltmer vunnit behjärtande, och sista årets landsting hafva härvidlag gjort en god insats i riktning mot frågans lösning. Ur den af dr J. Bergwall i tidskriften *Eiras* första häfte för innevarande år lämnade öfersiktliga redogörelsen för landstingens beslut i denna fråga, låna vi i sammandrag följande uppgifter.

Af denna redogörelse framgår att utom

Hallands län, hvilket, såsom vi förut haft anledning att här omtala, ända sedan 1 jan. 1895 haft fast anställda, af landstinget aflönade sjuksköterskor, en för hvarje af länets 5 läkaredistrikt, och där de befunnits vara af så stort gagn, att deras antal hösten 1897 ökades med ännu två, direkt under 1:ste provinsialläkaren stående sköterskor, har under sistlidne höstens ting ytterligare fyra län beslutit anställa dylika sköterskor.

Östergötlands län anslog en årlig lön af 600 kr. jämte 150 kr. till utrustning för en distriktsköterska, hvarjämte det tillsatte en

komité för utredandet af huruvida behof finnes af flera dylika sjuk-sköterskors anställande.

Blekinge län beslöt att för 5 år anställa fyra distriktsköterskor med en årlig lön af 500 kr. (mot de föreslagna 600 kr.)

Malmöhus län beslöt att för 3 år anställa 15 distriktsköterskor, en för hvarje läkaredistrikt, med en årlig lön af 500 kr. (mot de föreslagna 600 kr.)

Vestmanlands län beviljade endast lön till två distriktsköterskor med 450 kr. till hvardera, samt bestämde att 50 öre pr dag skulle, jämte resekostnader, betalas af den, som använde sköterskan. (Förslaget upptog äfven här kontanta lönen till 600 kr.)

Vidare har, i likhet med hvad vi redan anfört från *Östergötlands län*, komitéer tillsatts i *Stockholms, Södermanlands, Jönköpings* och *Värmlands län* med uppdrag att utreda frågans detaljer och att till nästa landsting inkomma med förslag till dess ordnande. Dessutom ha 1:ste provinsialläkarne inom *Upsala, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Göteborgs* och *Bohus, Skaraborgs, Kopparbergs* och *Vesterbottens län* i sina årsberättelser uttalat sig för nyttan och nödvändigheten af distriktsjuksköterske-institutionens införande, ehuru de af opportunitetsskäl ännu ej gjort någon direkt framställning härom, så att äfven för dessa län ärendet torde inom den närmaste framtiden komma att sättas på dagordningen. Läkarna tyckas i allmänhet och öfverallt vara gynnsamt stämde för denna reform inom den offentliga sjukvården; endast i *Elfsborgs län* ha två militärläkare vid landstinget uppträdt emot ett, som det vill synas, mycket godt förslag, framlagdt af K. befallningshafvande på framställan af 1:ste provinsialläkaren. Vi känna icke skälet till dessa läkares motstånd, men förslaget, hvilket upptog en distriktsköterska (med lön af 600 kr.) till hvarje af länets 12 läkaredistrikt, och som vid omröstningen föll, anses dock hafva goda utsikter att antagas vid ett kommande landsting.

Otvifvelaktigt beteckna dessa landstingens förhandlingar ett stort steg framåt i hvad omsorgen för vårt folks hälsa angår, och hvilket i den fattiga landtbefolkningens intresse måste hälsas med tillfredsställelse af hvarje tänkande människa; obetingadt lyckligt är äfven att den nya distriktsjuksköterske-institutionen kommer att bero af *landstingen* och ej, såsom i en del andra länder, af kommuner eller privata föreningar, hvilket leder till alltför många ofta svåra och godtyckliga bestämmelser, hindrande såväl för sköterskans verksamhet som understundom äfven för läkaren och de patienter

som anlita henne. Därigenom att distriktsköterskan är ställd under provincialläkaren såsom närmaste förman bör hon kunna af honom påräkna ej endast sakkunnig ledning och rättvist bedömande i sitt arbete, utan äfven det stöd och skydd, som hon möjligtvis understundom kan behöfva. Läkaren skall äfven helt visst tillse att hans sköterska ej onödigtvis öfveranstänges och kan säkerligen mången gång lätta och jämna vägen för henne under svåra tjänstgöringstider. Däremot måste vi för själfva sakens framgångs skull beklaga att aflöningen satts så lågt, att sjuksköterskan endast med svårighet kan uppehålla sig på den, och frukta vi att många af de bästa och lämpligaste sköterskorna af hänsyn härtill ej våga sig in på denna nya bana, som dock är i stort behof af just de bästa krafterna. En del lefnadsomkostnader blir nödvändigtvis högre för en distriktsköterska än för andra med henne jämställda, såsom exempelvis kläder och tvätt; kommer hon hem från ett ställe med sina kläder smutsiga och illa medfarna, så måste hon hafva andra liggande tillreds till ombyte för att kanske omedelbart hörsamma en kallelse till annan tjänstgöring, och om detta, hvilket lätt nog kan inträffa, fortfar en längre tid, inses lätt att häri blifver en för sköterskan i förhållande till lönen dryg utgift, helst en samvetsgrann sköterska ej kan spara på renligheten och ej bör draga in på hvad till ett vårdadt yttre hör. Äfven bör hon hafva råd att bestå sig kraftig föda under sin hemvaro, helst detta kanske icke alltid kan erhållas under tjänstgöringen. Säkerligen skola dock dessa förhållanden tala tydligt nog för att framkalla den nödiga förbättringen, där blott välvilja och intresse i afsikt möter distriktsköterskans verksamhet. En stor hjälp skulle det vara om fri bostad jämte vedbrand kunde erhållas, och där sjukstuga finnes, blir detta nog i regeln möjligt.

Vi se här att de myndigheter, hvilka det närmast tillkommer att bevaka landtbefolkningens bästa i hälsofrågor, nämligen provincialläkare och landsting, hafva, i hvad på dem ankommer, gjort ganska mycket för denna sak, att en god och efter landets förhållanden väl afpassad form är funnen för att bispringa de fattiga sjuka i våra aflägsna landsbygder, samt att en distrikt-sjuksköterskeinstitution af stort omfång och betydelse bör kunna organiseras på den nu lagda grunden; men för en verkligt gagnande, kraftig och rik utveckling af denna institution fordras att dessa nya anordningar, hvilka egentligen ännu äro att beteckna såsom *försök*, mötas med verksamt intresse och välvillig anslutning från befolkningens

sida, att de, som inse att här är fråga om ett nyttigt företag, äfven göra hvad i deras förmåga står för att främja det, att de som hafva tid eller penningar offra något för detta allmännyttiga ändamål.

Vi tänka här i främsta rummet på de inom ett sådant läkare-distrikt boende damerna, som väl ej kunna undgå att höra talas om att landstinget beslutit anställa en sköterska i deras trakt. — Tänka de att denna sak ej angår dem, eller att de ingenting kunna göra för att främja densamma? Eller tänka de alls ingenting? Detta senare vilja vi åtminstone hoppas icke är fallet. Våra damer visa dagligen att de förmå uträtta ganska mycket till lidande medmänniskors hjälp, såväl genom privat välgörenhet, som genom föreningar af hvarjehanda slag, men skulle de icke kunna sträcka sitt intresse ändå litet längre? Skulle de ej genom bildandet af en förening till understödandet af distriktsköterskans verksamhet kunna *förekomma* den nöd som vanligen blifver en följd af sjukdom i arbetarehem, en förening, som äfven skulle söka sprida bättre och sundare begrepp i hvad hemmens anordning, födoämnenas behandling och späda barns vård angår? Och huru godt för sköterskan vore det ej, om det i den nämnd, hvilken å landstingets vägnar har att öfvervaka hennes arbete, äfven sutte en klok, erfaren och med ortens alla förhållanden väl bekant kvinna! Provinsialläkaren, hvilken är sjäfskrifven ordförande i denna nämnd, skulle säkert vid många tillfällen värdera den handräckning, som en rådig kvinna bäst kan gifva vid anskaffandet af nödiga artiklar eller ordnandet af trassliga förhållanden.

Vi hänvisa här till det förslag för ordnandet af dylika föreningar, hvilket Fredrika-Bremer-Förbundets sjukvårdskomité utarbetat och som bör kunna tjäna till ledning, äfven om, enär såväl anlag och intressen som äfven behof och tillgångar äro mycket växlande, hvarje förening själf bäst kan ordna detaljerna af sin verksamhet.

Vi svenskar äro nog mycket benägna att öfverlåta åt de offentliga myndigheterna att ställa allt tillrätta för oss, medan vi själfva sitta stilla och se på och finna allt ganska godt — eller kanske vi föredraga att finna allt mycket dåligt — dock i alla händelser utan att vi vilja lägga handen vid verket. Men vore icke här ett lockande tillfälle att frångå denna gamla, mindre goda vana och att söka i ett verkligt samarbete med myndigheterna afvinna detta nya uppslag all den praktiska nytta som det utlofvar? Skall icke den fosterlandskärlek och den allmänanda, om hvilken *försvarsrörelsen* och *freds-rörelsen* hvar för sig vittna så vackert, äfven förmå sätta varma hjärtan och villiga händer i verksamhet för att främja de här påbörjade fredliga rustningarna?

Litteratur.

Panu. Skildringar från kristendomens och hedendomens sista strid i Finland af *Juani Aho*. Öfvers. från finskan af *Konni Zilliacus*.

Panu, efter hvilken boken erhållit sin titel, är den sista hedniska höfdingen öfver en karelsk stam, hvars hembygd är landet norr om Imatra. Han är stor siare och trollkarl och kan genom sina trolldomsord förskaffa sina stamförvandter lycka på jakt och vid fiske, bota deras sjukdomar och skaffa dem skyddsgudarnas bevågenhet. Hufvudinhållet i berättelsen är siarens förtviflade bemödanden att hindra sitt folk att antaga kristendomen, som förkunnas af Martin Olai, en ung och kraftfull präst, som gjort de hedniska karelernas omvändelse till sin lifsuppgift. Panu älskar den gamla läran och hyser en viss vördnad för sina gudar, han bryter ej gärna mot deras bud och förtörnar dem endast i nödfall, men kärare än gudarna är för honom höfdingevärdigheten och makten. Han vet, att om den nya läran får göra sitt intåg i ödemarken, där hans hem är beläget, skulle det vara slut med hans inflytande och ingen skulle sedan lyssna till siarens ord. Då han ser sin makt vackla under motståndarens slag, tillgriper han därför de förkastligaste medel för att befästa den, han hopar brott på brott och hemfaller allt mer åt onskans makter. Skuldmedvetandet rubbar endast för några flyktiga ögonblick hans jämnvikt, han reser sig åter i okufflig stolthet och fortgår ända till slutet på den brottets bana han en gång slagit in på. Olai glödande trosnit och den väldiga kraften i hans ord segra dock slutligen öfver hednahöfdingens trollkonster och list, och karelerna låta döpa sig. Panu blir slutligen gripen och man får i slutorden veta, att han skall skickas till Åbo för att brännas som trollkarl.

Panu uppträdde alltid med härskarlater bland sina stamförvandter, men genom vänlighet, hjälpsamhet och rådklokhed vann han dock deras tillgifvenhet. I sitt hem bryr han sig ej om att sira kommandostafven med blomster, där är han den hårde, hänsynslöse despoten, för hvilken alla darra och det med skäl, ty han bringar död och undergång åt alla, som stå honom nära. Sin hustru sparkar han ihjäl i ett utbrott af vrede, sin son förbannar han med en så fruktansvärd vildhet, att denne af skrämsel mister förståndet, och en ung trälinna, som uppfostrats i hans hus och som han säljer till konungens fogde, en rå och utsväfvande man, blir häröfver så förtviflad, att hon beröfvar sig själf lifvet.

Panus energiske motståndare, Martin Olai, är en i både yttre och inre hänseende rikt begåfvad man, som med nit och allvar sköter sitt heliga kall. Trots det ädla och storslagna i hans karakter förmår han dock ej i någon högre grad vinna läsarens sympati, ty han saknar nästan helt och hållet de fina skiftningar och öfvergångar, hvilka tyda på ett rikt sjäslif, och därför väcka medkänsla och intresse. Utan tvifvel var det individuella sjäslifvet

mindre kompliceradt under dessa aflägsna tider än det är hos nutids-människan, men de individer förf. tecknat, synnerligast bokens båda hufvudfigurer, äro dock så litet nyanserade, så enförmiga, att de snarare förefalla som typer — den ene för en oförfärad troskämpe, den andre för en kallhjärtad despot — än som människor, hvilkas motbilder man skulle kunna träffa i det verkliga lifvet.

Förf. af »Panu» är i besittning af stor berättaretalang. Språket är klangfullt och färgrikt och hvarje episod är skildrad med episk klarhet och åskådlighet. De olika scenerna framstå med en sådan tydlighet, att hvarje detalj inpräglar sig i läsarens minne. Särdeles tilltalande och liffulla äro naturskildringarna; man tycker sig se de hvitpältsade hararna hoppa under de snötyngda granarna och höra huru stormen hviner mellan träden. En förträfflig lokalfärg ligger utbredd öfver det hela. Samtalen mellan männen, under det de på sina skidor ila genom skogarna eller i gästabudsstugan dricka det värmda ölet, äro ytterst karakteristiska. Så talar endast en finsk bonde, så talar han än i dag. Lika mästerligt har förf. förstått framställa den kärlek till poesi, som i alla tider varit egendomlig för det finska folkets skaplynne. De sånger, med hvilka det hemvändande marknadsfolket hälsas af vänner och grannar, och det kärlekskväde i hvilket en karelsk yngling uttrycker sina känslor för sitt hjärtas utvalde, utmärka sig för den skäraste poesi.

Trots den stora formella talang, hvarmed handlingen är skildrad, förmår den dock ej väcka något större intresse hos läsaren. De många dystra och hemska scenerna verka fränstötande. Tröttande äro äfven de många beskrifningarna på Panus och hans stamförvändters signierier, hvilka äro framställda med stor vidlyftighet. Dessa beskrifningar hafva likväl ett kulturhistoriskt intresse, och de vittna om att förf. nedlagt mycket arbete på studiet af gångna släktens seder och bruk. Måhända torde det ringa deltagande, hvarmed man följer händelsernas utveckling, till stor del bero därpå, att handlingen är förlagd till en period, inom hvilken en nutida läsekrets finner ytterst få anknypningspunkter för sitt intresse.

G. H.

Föreningsmeddelanden.

Vid Handarbetets Vänners styrelses första sammanträde på detta är ägnade ordföranden, fru Anna Wallenberg, några saknadens ord åt minnet af föreningens mångårige vice ordförande, fru Ellen Ankarsvärd, framhållande huru hon såsom varande en af denna förenings stiftarinnor troget följt den under dess barndom, ungdom och nu snart uppnådda mannaålder, huru hon ständigt följt den med aldrig svikande intresse och aldrig sparadt arbete för dess bästa, huru föreningen i henne förlorat ett starkt stöd, en klar blick, en varm vän, en trogen medarbetare, som gärna och villigt gaf både tid, arbete och krafter och som alltid med råd och dåd visat sitt varma intresse för densamma.

»Oförmodadt», så avslutade ordföranden sina minnesord, »kom hennes bortgång. Den ena dagen var hon här, frisk, liflig och full af kraft — den andra hade hon lämnat oss för alltid och den lifliga gestalten låg tyst och kall, den varma blicken var slocknad och tystnaden och tomheten bredde sig öfver de rum, hon besjälade genom sin närvaro och sitt lif. — Veckor hafva sedan dess förgått — månader, år skola gå och förintelsen göra sitt oblidkeliga arbete — men hennes minne bland oss skall ej förintas, utan tacksamt lefva inom denna styrelse och inom den förening för hvars ideella syften hon så länge, så uppoffrande och så trofast lefvat, tänkt och verkat».

*

Till *vice ordförande* i styrelsen efter fru Ellen Ankarsvärd valdes fru Elise Odelberg.

Från skilda håll.

Till **hedersledamot** af Göteborgs nation i Upsala har valts fru *Eleonore Dickson*, f. *Willeding*. Det är första gången en studentnation på detta sätt hyllat en kvinna.

*

Biskopinnan Rohde har af eforus förordnats till inspektris vid en af folkskolestyrelsen i Göteborg anordnad undervisningskurs i huslig ekonomi för folkskollärarinnor.

*

Docenten Elsa Eschelssons till K. M:t anförda besvär angående förordnandet att uppehålla professuren i civilrätt vid Upsala universitet, hvilka enhälligt tillstyrkts af juridiska fakulteten därstädes men afstyrkts af mindre akademiska konsistoriet, ha icke funnit nåd inför kanslersämbetet, som i sitt utlåtande till K. M:t med åberopande af regeringsformens § 28 hemställer att nämnda besvär må lämnas utan afseende.

*

Sveriges kvinnliga fredsförening hade den 30 januari årsmöte å Hushållsskolans lokal, Jakobsbergsgatan 15. Därvid förekom val af styrelse och revisorer, hvilket utföll sålunda, att till medlemmar i styrelsen återvaldes fruarna E. Broomé, F. Petterson och H. Theorell samt fröken A. Lindhagen och nyvaldes fröken A. Bergstrand; till revisorer valdes fröken J. Bonnier och fru L. Frænckel. Af årsberättelsen framgick, att medlemmarnas antal vid 1899 års början var 90. Föreningens inkomster hade under året uppgått till 394 kr., däraf vid årets slut återstod en behållning af 109 kr. 39 öre. Bland viktigare åtgärder under året må nämnas: upprättandet af ett bibliotek för fredslitteratur med lokal hos fröken M. Larsén, Oxtorgsgatan 8, där böcker kostnadsfritt utlånas till personer inom och utom föreningen; anordnandet af en större diskussion angående historieundervisningen samt föranstaltandet af den bekanta namninsamlingen å en adress till den blifvande stora fredskonferensen.

Kand. E. Svensén höll efter förhandlingarnas slut ett med lifligt bifall hälsadt föredrag om betydelsen af tsarens fredsmantest.

— C. E. Lagerström —
FREJA-MAGASINET

18 Humlegårdsgatan 18
18 Götgatan 18
29 Drottninggatan 29

Spis- och Knäckebröd

i många olika sorter, öfverträffliga i välsmak.

HEDERSPRIS och **GULDMEDALJ**

Dresden 1894.

Braunschweig 1895.

GULDMEDALJ

Stockholm 1897.

Biscuits och Cakes

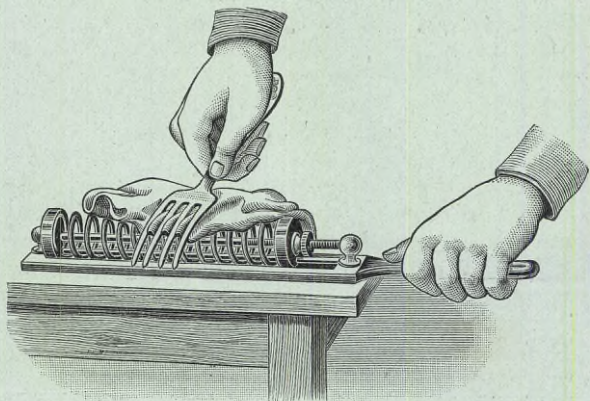
till betydligt lägre pris än de utländska.

C. W. SCHUMACHER

Stockholm

Kongl. Hofleverantör.

17 Norrlandsgatan 17.

Nyhet! Nyhet!

Gaffelputsaren

bör vara en välkommen nyhet f. hvarje husmoder äfvensom för restauranter o. hoteller etc. Är ställbar för olika grofva gafflar.

Pris kr. 2: 25 pr st.

Säljes i hvarje väl sorterad jern- o. bosättningsaffär samt i parti hos

B. A. Hjorth & C:o,
Klara Norra Kyrkog. 5.
Stockholm.

A. T. : R. T.
Kont. 185. 4405.
Lagr. 9894. 1419.

Å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå 54 Drottninggatan mottagas anmälningar till inträde i Förbundets

Sjukkassa.

Äfven personer, som icke äro medlemmar af Förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Anmälan.

Dagny, som 1898 börjat en ny följd, skall, då den betydligt utvidgade form, i hvilken tidskriften framträdt, med uppmuntrande välvilja mottagits af allmänheten, år **1899** utgifvas efter samma plan, som föregående år. **Dagny**, som utgifves af och är organ för **Fredrika-Bremer-Förbundet** skall fortfarande ha till sin hufvuduppgift att verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt, såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende.

Därjämte är **Dagny** såsom organ äfven för **Föreningen för Vägörenhetens Ordnande och Föreningen Handarbetets Vänner** i tillfälle att med sakkännedom följa de områden af kvinlig verksamhet, hvilka representeras af dessa föreningar.

Åt **sjuksköterskornas intressen** och andra viktiga spörsmål, som beröra kvinnan, skall synnerlig uppmärksamhet ägnas; dessutom åt **litteraturens företeelser i hem- och utlandet**, framför allt sådana litterära alster, som behandla kvinnorörelsen och därmed sammanhängande frågor. **Öfversikter och notiser, kortare berättelser minnesteckningar, resebref, biografiska och historiska utkast, kåse-rier m. m.** skola allthjämt rikligt i tidskriften inflyta.

Dagny redigeras af fröken **Lotten Dahlgren**, till hvilken, under Förbundets adress, alla bidrag till och meddelanden rörande tidskriften böra ställas.

Dagny utkommer **1899** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning.

Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62.

Förbundets byrå öppen 11—4.

Allm. tel. 48 16.

F. V. O. Centralbyrå: Stora Nygatan 36

Rikstelefon 15 46 — Allm. telefon 27 15

är under vintern öppen alla helgfria dagar, utom lördagar, kl. 10—4.

För hjälpsökande kl. $\frac{1}{2}$ 10—11.

Föreningen Handarbetets Vänner: Brunkebergstorg 18.

Öppet 10—4.